

Nummer 24 - 6 augustus 2015

- Overlijdensbericht: Theo Gijswijt
- Nieuwe EIS-werkgroepen: Regenwormen - Bronswespen
- Excursies: Lieveheersbeestjes
- Congrestival: This Side of Paradise
- Biblio: De Nederlandse sprinkhanen en krekels (Orthoptera)
- Biblio: Geannoteerde naamlijst van de galmuggen van Nederland, België en Luxemburg
- Biblio: Gasten van bijenhôtels uitverkocht
- Nieuws van Bestuivers.nl: Portretten alle Midden-Europese bijen - Groene zandbij herontdekt in België
- Faunistiek: Drie nieuwe exotische kevers voor Nederland
- Faunistiek: De hooiwagen *Nelima gothica* nieuw voor Nederland
- Faunistiek: De slakkendodende vlieg *Salticella fasciata* nieuw voor Nederland
- Faunistiek: De houtskoolzwamkever *Diplocoelus fagi* nieuw voor Nederland
- Faunistiek: Gaffellibel nieuw voor België
- Agenda
- Van de redactie

Theo Gijswijt

Op 27 mei jongstleden overleed op 88-jarige leeftijd Theo Gijswijt. Hij was een van de topspecialisten op het gebied van bronswespen (Chalcidoidea) en bouwde een enorme collectie van 100.000 exemplaren op, die zijn samengebracht in de collectie van Naturalis.

Na vele jaren van studie publiceerde hij in 2003 de [naamlijst van de Nederlandse bronswespen](#) met aanvullingen in 2006 en 2011. In totaal ging het om 1133 soorten waarvan er maar liefst 652 nieuw voor Nederland waren, een enorme bijdrage aan de kennis van de Nederlandse biodiversiteit.

Een uitgebreider in memoriam is te lezen in [de laatste EIS-Nieuwsbrief](#):

Ulenberg, S. 2015

In memoriam Theo Gijswijt (1927-2015)

Nieuwsbrief EIS Kenniscentrum Insecten 61: 9.

Roy Kleukers.

[top](#)

Nieuwe EIS-werkgroepen

Er zijn dit jaar twee nieuwe EIS-werkgroepen opgericht: de regenwormen (Lumbricidae) en de bronswespen (Chalcidoidea).

Doel van de werkgroep regenwormen is de Nederlandse soorten te inventariseren en kennis te verzamelen en te verspreiden. Er wordt gewerkt aan een nieuwe Nederlandse determinatietabel en een update van het Nederlandse soortenregister. Er zijn op dit ogenblik 22 soorten bekend maar de verwachting is dat dit aantal door het werk van deze werkgroep zal gaan groeien. Mensen die mee willen werken aan de projecten kunnen contact opnemen met Astra Ooms (astra.ooms@live.nl).

Voor bronswespen moest je bij Theo Gijswijt zijn. Hij werkte van 1950 tot 2013 aan deze groep, verzamelde een collectie van 100.000 exemplaren en publiceerde de naamlijst van de Nederlandse bronswespen. Helaas is Theo overleden (zie [hierboven](#)) en kunnen we geen beroep meer op hem doen. Sandrine Ulenberg werd in 2012 door Theo overgehaald om haar werk aan de bronswespen weer op te pakken. Ze had aan het eind van de jaren zeventig tot het begin van de jaren tachtig al aan deze groep gewerkt. Inmiddels heeft ze de werkgroep Chalcidoidea opgericht en werkt ze onder andere aan de bronswespen van mineermotten, en de bronswespen van behangersbijen (*Megachile*). Geïnteresseerden die aan deze groep zouden willen werken kunnen contact opnemen met Sandrine Ulenberg (sandrine.ulenberg@naturalis.nl).

Tekst en foto *Chalcis sispes*: Roy Kleukers.

[top](#)

Excursies Lieveheersbeestjes

Waarneming.nl

Het atlasproject voor lieveheersbeestjes van EIS, Waarneming.nl en NEV is in volle gang. Het eerste half jaar van het

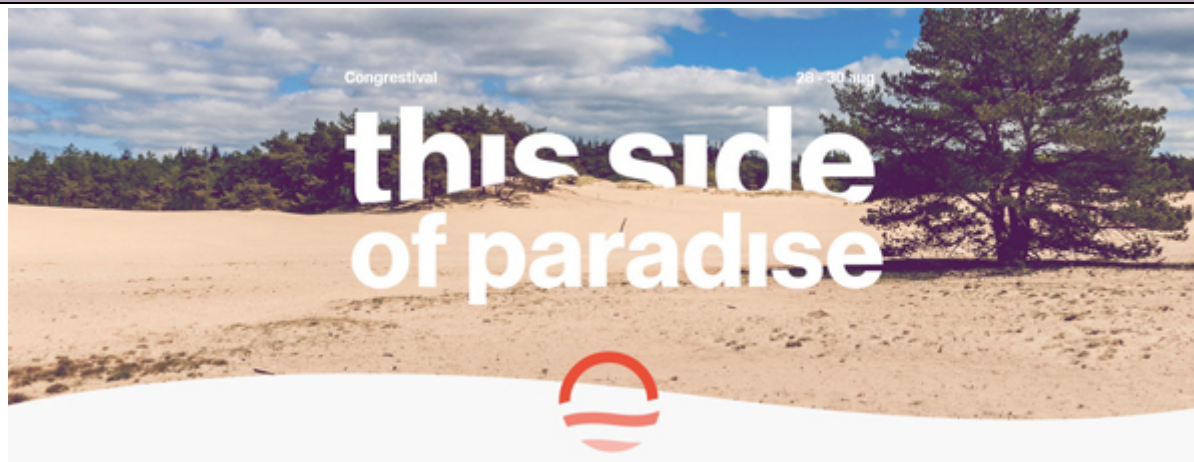
project zijn ruim 5000 waarnemingen. Eind augustus hopen we de 10.000 te passeren.

Op 19 september zal in samenwerking met de Libellenwerkgroep Drenthe een excursie worden georganiseerd naar de Brunstingerplassen en het Leggelderveld om op zoek te gaan naar heidebewonende soorten zoals hiërogliefenlieveheersbeestje (*Coccinella hieroglyphica*), zwart lieveheersbeestje (*Exochomus nigromaculatus*) en misschien zelfs ongevlekt lieveheersbeestje (*Oenopia impustulata*). Na opgave ontvang je meer informatie over de plaats en tijdstip. Opgave bij Vincent Kalkman (vincent.kalkman@naturalis.nl).

Jan Cuppen, Vincent Kalkman & Gerrian Tacoma

[top](#)

This Side of Paradise

Boeiende lezingen, lekker eten en drinken, excursies, muziek en meer plezier - welkom in This Side of Paradise! Het eerste meerdaagse natuurevenement dat inhoudelijke lezingen en excursies combineert met andere goede dingen in het leven. Een weekend lang, flora en faunabreed. Een rijk palet aan presentaties, tijd om bij te praten, een informatiemarkt, lekker swingen, en.. ook nog op nachtexcursie. Overnachten kan; zodat je 's ochtends het prima ontbijt niet mist.

This Side of Paradise vind je in De Biotoop in Haren: ooit het Biologisch Centrum van de RUG; nu een creatieve mega-broedplaats vol kunst, ambacht en natuur. De Biotoop grenst aan de Hortus Haren. Die doet mee in dit evenement. Met je congrestrival-ticket heb je toegang tot 30 hectare planten, vogels, insecten, vleermuizen - en nog heel veel meer!

Programma

Van vrijdagavond tot en met zondagmorgen zijn er vijf lezingenblokken. Begeleid door experts ga je op excursie op het terrein. Je volgt een workshop, ontmoet oude en nieuwe bekenden. Tijdens de lezingen is er opvang voor de kleinsten. Er is een apart jeugdprogramma, vol spannende (natuur)activiteiten!

De lezingen zijn thematisch ingedeeld naar de Nederlandse habitats, met twee blokken Buitenland en een blok 'Potpourri'. Het lezingenprogramma is nog niet compleet. In de komende weken worden er telkens presentaties toegevoegd. Check nu en dan de website voor de laatste aanvullingen!

This Side Of Paradise wordt georganiseerd door Waarneming.nl en Veldshop.nl. Voor meer informatie over tickets en het programma zie thissideofparadise.nl.

[top](#)

De Nederlandse sprinkhanen en krekels (Orthoptera)

Afgelopen maand is de nieuwste Entomologische Tabellen (ET) uitgekomen. In de Nederlandse sprinkhanen en krekels (Orthoptera) is een nieuwe sleutel opgenomen en zijn de resultaten verwerkt van het recente atlasproject. Met de nieuwe verspreidingskaarten en soortbesprekingen is er weer een actueel overzicht van de Nederlandse Orthoptera beschikbaar. Een prachtig en omvangrijk standaardwerk van net geen 250 pagina's.

Deze ET is [los te bestellen voor € 17,50](#), maar je kunt ook voor € 22,50 [donateur worden van EIS Kenniscentrum Insecten](#). Dan krijg je het tijdschrift Nederlandse Faunistische Mededelingen dat twee keer per jaar verschijnt, en worden de Entomologische Tabellen gratis toegestuurd. Dat zijn er minimaal één per jaar maar voor de komende tijd staan er diverse op de rol waaronder loopkevers, springstaarten, breedvoetvliegen en schietmotten.

Roy Kleukers.

[top](#)

Geannoteerde naamlijst van de galmuggen van Nederland, België en Luxemburg

De kern van het laatste nummer van de Nederlandse Faunistische Mededelingen wordt gevormd door een revisie van de galmuggen van de Benelux. In het artikel worden 11 nieuwe soorten van Nederland, en maar liefst 87 nieuwe soorten voor België gemeld. In totaal zijn nu 416 soorten uit de Benelux bekend waarvan 366 uit Nederland, 270 uit België en 96 uit Luxemburg.

In het artikel worden voor de galmuggen zowel waardplanten als de gallen beschreven, voor de niet-galvormende soorten de biologie. Verder bevat de lijst informatie over de

44

verspreiding en de mate van voorkomen evenals een bibliografie en een uitgebreide collectie illustraties.

Het artikel zal binnenkort dienen als bron voor een update van de galmuggen op het Nederlandse soortenregister.

Roskam, J.C. & S. Carbonnelle, 2015
Annotated checklist of the gall midges from the Netherlands, Belgium and Luxembourg (Diptera: Cecidomyiidae)
Nederlandse Faunistische Mededelingen 44: 47-167

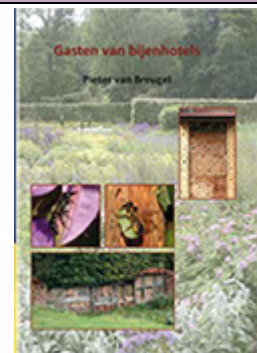
[top](#)

Gasten van bijenhôtels uitverkocht

Het boek "Gasten van bijenhôtels" van de hand van Pieter van Breugel is sinds kort uitverkocht.

Wie nog een exemplaar wil bemachtigen kan nog terecht bij de webwinkel van [Het Bijenhuis](#).

Verder is het boek in te zien op, en als PDF te downloaden van, [Bestuivers.nl](#).

[top](#)

Nieuws van Bestuivers.nl

Recent is de publicatie aangekondigd van een nieuw boek: "Taschenlexikon der Wildbienen Mitteleuropas" door Erwin Scheuchl & Wolfgang Willner. Een boek met portretten van alle 850 bijensoorten die in Midden-Europa voorkomen. In 800 pagina's wordt per soort een overzicht gegeven van beschikbare kennis over herkenning, biologie en verspreiding. Hoe het boek er precies uitziet is nog onbekend, maar de reputatie van de eerste auteur doet verwachten dat het een gedegen werk zal zijn. Iets om naar uit te zien!

Het boek verschijnt naar verwachting in september. Wie niet achter het net wil vissen kan [hier](#) alvast een exemplaar bestellen.

In het Belgische Beersel (vlak onder Brussel) zijn twee populaties van de zeer zeldzame groene zandbij (*Andrena viridescens*) ontdekt. Dit is de eerste keer in 20 jaar dat deze soort in België gevonden is. Deze bij verzamelt stuifmeel uitsluitend op de bloemen van ereprijs. De soort komt ook in Nederland voor, maar nog niet zo lang: de eerste vondst dateert uit 1997. Inmiddels zijn in Nederland vijf vindplaatsen bekend.

Lees [hier](#) meer over de Belgische vondsten.

Meer bestuiversnieuws is te vinden op [Bestuivers.nl](#). Deze site is opgezet door EIS Kenniscentrum Insecten als centraal informatiepunt over bestuivende insecten in Nederland.

Menno Reemer

[top](#)

Drie nieuwe exotische kevers

Tijdens onderzoek voor de NVWA heeft EIS Kenniscentrum Insecten twee voor Nederland nieuwe kevers gevonden. Het gaat om *Berginus tamarisci* (familie Mycetophagidae) en *Cryptophilus obliteratus* (familie Erotylidae). Beide soorten hebben larven die gerelateerd zijn aan hout, en die mogelijk met goederen of verpakkingshout op nieuwe plekken worden geïntroduceerd. Ook voor Nederland zal dit het geval zijn. *B. tamarisci* is een van oorsprong Zuid-Europese soort en *C. obliteratus* is een Aziatische soort. De twee kleine kevers zijn ook uit andere Noordwest-Europese landen bekend, zijn te betiteln als invasief en hebben zich mogelijk ook echt gevestigd in ons land.

Het was alweer vijf jaar geleden dat een nieuwe invasieve snuitkever van het genus *Otiorhynchus* voor Nederland gemeld werd. In 2011 werd opnieuw een nieuwe snuitkever van dit genus in Nederland aangetroffen in het openbaar groen bij Katwijk aan Zee (Zuid-Holland). Het gaat om *Otiorhynchus smreczynskii*. *Otiorhynchus smreczynskii* is een invasieve soort die door toedoen van de mens in Nederland beland moet zijn. De soort wordt vooral gemeld van liguster (*Ligustrum vulgare*) en sering (*Syringa vulgaris*) maar komt ook voor op tal van andere planten uit diverse plantenfamilies.

Bronnen:

Heijerman, Th., J. Noordijk, G.O. Keijl & J.T. Smit, 2015
Monochamus-monitoring 2014, met een vergelijking van twee vangstmethoden
EIS Kenniscentrum Insecten, Leiden. [Rapportnummer EIS2015-02]

Heijerman, Th. & J. Burgers, 2015
Otiorhynchus smreczynskii, weer een nieuwe snuitkeverexoot aangetroffen in Nederland (Coleoptera: Curculionidae)

Foto *Berginus tamarisci*: Theodoor Heijerman.

[top](#)

De hooiwagen *Nelima gothica* nieuw voor Nederland

In 2012 werd de hooiwagen *Nelima gothica* aangetroffen op de Maasvlakte. Dit is de eerste vondst in Nederland. De Maasvlakte biedt een bijzonder, stenig biotoop.

Door de grote menselijke bedrijvigheid is de kans op introductie van exotische soorten dan ook groot. In de laatste jaren zijn er diverse nieuwe hooiwagens, spinnen en springstaarten aangetroffen. Met *Nelima gothica* komt het totaal aantal hooiwagens in ons land op 33.

Bron:
Noordijk, J., H. Wijnhoven & J. Bink, 2015
De hooiwagen *Nelima gothica* nieuw voor Nederland (Opiliones)
Nederlandse Faunistische Mededelingen 44: 17-28

Foto: Jinze Noordijk.

[top](#)

De slakkendodende vlieg *Salticella fasciata* nieuw voor Nederland

In 2010 werd de slakkendodende vlieg *Salticella fasciata* ontdekt in België. Sinds die tijd werden diverse nieuwe Belgische locaties gevonden en inmiddels komt de soort langs de hele Belgische kust voor.

Op 16 september 2014 werd *Salticella fasciata* in Zeeuws-Vlaanderen aangetroffen. Dit betrof de eerste Nederlandse vondst en tevens de eerste voor de subfamilie Salticellinae. De verwachting is dat de soort ook op noordelijker gelegen locaties langs de kust gevonden kan worden.

Mortelmans, J. 2015
The snail-killing fly *Salticella fasciata* new for The Netherlands, with an update of Belgian records (Diptera: Sciomyzidae)
Nederlandse Faunistische Mededelingen 44: 29-35

Foto: Christophe Lauriaut.

[top](#)

De houtskoolzwamkever *Diplocoelus fagi* nieuw voor Nederland

Op 9 maart 2007 werd in Wageningen voor het eerst voor Nederland de houtskoolzwamkever *Diplocoelus fagi* aangetroffen. De larven van deze kever leven in dood hout.

Na deze vondst zijn diverse andere vondsten gedaan en is de soort inmiddels bekend uit vier provincies. Omdat de soort in alle Nederland omringende landen al geruime tijd bekend was, is deze late ontdekking opmerkelijk. Mogelijk hangt dit samen met het verbeterde houtbeheer waarbij minder dood hout uit de bossen wordt verwijderd.

Colijn, E.O., Th. Heijerman, RP. Jansen, F. van Nunen & C.J.P.M. van de Sande, 2015
Diplocoelus fagi nieuw voor de fauna van Nederland (Coleoptera: Biphylidae)
Nederlandse Faunistische Mededelingen 44: 37-46

Foto: Theodoor Heijerman.

[top](#)

Gaffellibel (*Ophiogomphus cecilia*) nieuw voor België

Op 24 juli werd in het Hageven in Neerpelt een nieuwe libellensoort voor België ontdekt: de Gaffellibel *Ophiogomphus cecilia*. Een populatie van deze soort is sinds 2000 bekend uit Nederland (Roer) maar de gaffellibel was nog niet eerder gevonden in België.

Aankomend weekend (8-9 augustus) zal een grensoverschrijdende zoektocht worden gehouden langs de Dommel. Meer info vind je via [deze link](#). Graag vooraf even aanmelden.

Foto: Guido Keijl.

[top](#)

Agenda t/m november 2015

8 augustus	Sprinkhanenexcursie Schupleer	Saltabel
8-9 augustus	Op zoek naar de gaffellibel	Natuurpunt.be
15 augustus	Libellenexcursie Weerribben	Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie
16 augustus	Zoektocht naar Heidesabelsprinkhaan / Schavertje in Vloethemveld / Rijkevelde	Saltabel
16 augustus	Libellenexcursie Stropersbos	Libellenvereniging Vlaanderen
22 augustus	Zoektocht naar Rosse sprinkhaan / Zompsprinkhaan in Eikelberg / Vorsdonkbos	Saltabel
22 augustus	Zomereexcursie Sectie Hymenoptera	Nederlandse Entomologische Vereniging
23 augustus	Sprinkhanenexcursie Denderbellebroek	Saltabel
23 augustus	Insecten van de Stalberg en de Hamert	Natuurhistorisch Genootschap in Limburg
28 augustus	Excursie Goudsberg (Zuid-Limburg), soorten van schrale kalkgraslanden	aanmelding verplicht - Sprinkhanenwerkgroep Limburg
29 augustus	Feest ter gelegenheid van het verlenen van het predikaat Koninklijk aan het	Natuurhistorisch Genootschap in Limburg
30 augustus	Zadelsprinkhaan Heiderbos	Saltabel
4 september	Nachtvlinderbijeenkomst Maastricht	Natuurhistorisch Genootschap in Limburg
4-6 september	Excursieweekend Sectie Everts	Nederlandse Entomologische Vereniging
6 september	Rosevleugel - Marais d'Harchies	Saltabel
7 september	Mollusken determineren	Natuurhistorisch Genootschap in Limburg
11 september	Nationale nachtvliedernacht	EIS Kenniscentrum Insecten & De Vlinderstichting
12 september	Molluskenexcursie Waterval	Natuurhistorisch Genootschap in Limburg
19 september	Lieveheersbeestjesexcursie Drenthe	deze nieuwsbrief
26 september	Excursie Het Zwin	Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie
3-4 oktober	Weekendexcursie mollusken Cadzand	Natuurhistorisch Genootschap in Limburg
10 oktober	Najaarsbijeenkomst Sectie Snellen	Nederlandse Entomologische Vereniging
31 oktober	Molluskenexcursie Kornelimünster	Natuurhistorisch Genootschap in Limburg
6 november	Excursie libellencollectie Naturalis o.l.v. Vincent Kalkman	EIS Kenniscentrum Insecten & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie
7 november	Najaarsbijeenkomst Sectie Ter Haar	Nederlandse Entomologische Vereniging
9 november	Mollusken determineren	Natuurhistorisch Genootschap in Limburg
14 november	Herfstbijeenkomst	Nederlandse Entomologische Vereniging
21 november	Najaarsbijeenkomst Sectie Everts	Nederlandse Entomologische Vereniging

[top](#)

Van de redactie

Dit is het vierentwintigste nummer van *Tentakel*, de digitale nieuwsbrief over ongewervelde dieren. Deze nieuwsbrief verschijnt onregelmatig naast de reguliere papieren EIS-nieuwsbrief.

In de nieuwsbrief is plaats voor allerlei korte berichten die het onderzoek aan ongewervelden in Nederland aangaan: berichten van het EIS-bureau, oproepen, bijzondere en fenologische waarnemingen, aankondiging van rapporten en boeken en een activiteitenagenda. Ook al uw bijdragen zijn welkom. U kunt deze sturen naar eis@naturalis.nl.

De nieuwsbrief is opgezet als Internetpagina (in HTML) en kan in de meest gangbare e-mailprogramma's worden gelezen. Met de berichttopmaak/e-mailindeling ingesteld op (originele) HTML ziet u behalve tekst ook plaatjes en kunt u via de blauwe links eenvoudig alleen dat nieuws er uit pikken dat u interesseert. Mocht u problemen hebben met het instellen van het HTML-formaat in uw e-mailprogramma schroom dan niet en neem gerust contact op. Of probeer het [hier](#) met uw webbrowser.

Mocht u geen belangstelling (meer) hebben voor deze nieuwsbrief: een retour-mailtje naar [dit adres](#) is voldoende om uw e-mailadres te verwijderen van deze mailinglist. Aanmelden op dit adres is vanzelfsprekend ook mogelijk.

Ed Colijn

[top](#)